

# ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО 1



1



УДК 73/76 (075.2)

ББК 85.1я721

K17

Рекомендовано Міністерством освіти і науки,

молоді та спорту України

(наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України  
від 07.02.2012 р. № 118)

**ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО**

Експертизу підручника здійснював

Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

Ілюстрації та методичні малюнки  
художників **O. В. Калініченко, В. В. Калініченко**

**Калініченко, О. В.**

K17    Образотворче мистецтво : підруч. для 1 кл. / О. В. Калініченко,  
В. В. Сергієнко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. — 144 с. : іл.

ISBN 978-617-656-100-2

**УДК 73/76 (075.2)**

**ББК 85.1я721**

ISBN 978-617-656-100-2

© О. В. Калініченко, В. В. Сергієнко, 2012

© Видавничий дім «Освіта», 2012

© О. В. Калініченко, художнє оформлення,  
2012



## **Любий друже!**

Ти розгортаєш підручник, який поведе тебе до чарівної країни Образотворчого мистецтва.

Мандрувати стежинками графіки, живопису, скульптури й розгадувати секрети образотворчого мистецтва тобі допоможе красива і розумна чарівниця Гармонія.

Разом із нею ти побачиш красу навколошнього світу, почнеш розуміти твори мистецтва. Але головне — будеш сам створювати красу. Адже ти станеш художником — навчишся гарно малювати!

**Щасливої подорожі світом краси та мистецтва!**

## **Шановні вчителі та батьки!**

Маленьким першокласникам, які ще не навчилися читати, потрібна ваша допомога, щоб краще зrozуміти тексти підручника. Тому матеріали 1–16 теми учням читає вчитель.

Спільної творчої праці потребує також і організація сприймання численних ілюстрацій, серед яких — репродукції картин, фотографії, педагогічні малюнки.

Спрямуйте увагу дитини на порівняння різних зразків художньої творчості з однієї теми. Надайте їм можливість самостійно вибирати практичне завдання із запропонованих варіантів. Пам'ятайте, що на кожному кроці пізнання краси навколошнього світу та розуміння творів мистецтва варто сприяти розвитку творчого потенціалу дитини. Отже, у добру путь!

**З повагою та надією на взаєморозуміння**

**Автори**



## Тема 1

# КУДИ ВЕДУТЬ МИСТЕЦЬКІ СТЕЖИНКИ?

Вітаю тебе! Я — Гармонія, чарівниця країни **Образотворчого мистецтва**. У цій країні живуть митці — люди, які вміють створювати красу. Я запрошуєш тебе помандрувати мистецькими стежинками цієї країни. Там ти побачиш твори **графіки, живопису, скульптури** і дізнаєшся про них більше.

Художники пензлями малюють живописні картини на папері, полотні. Вони користуються різними **фарбами**. Графічні малюнки зазвичай чорно-білі. Їх виконують на папері **олівцями, фломастерами, крэйдами**. Скульптуру створюють із **глини, дерева, каменю, металу**.





Митці зображають життя людей, світ речей, красу природи. Так вони передають власні враження, почуття, думки.

А що любиш малювати ти?



Це — вýроби народних майстрів: рушникý, килимý, посуд. Вони прикрашени вíзерунками. Роздивися вíзерунки на вýробах.

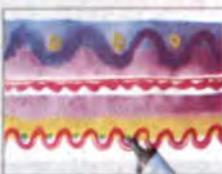
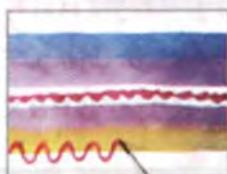




## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй мистецьку стежинку. Обери матеріали, які тебе найбільше зацікавили. Раджу дотримуватися такої послідовності.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Що тобі найбільше запам'яталося у країні Образотворчого мистецтва? Розкажи про це своїм друзям.

## Тема 2

### ДИВО-ІГРАШКИ

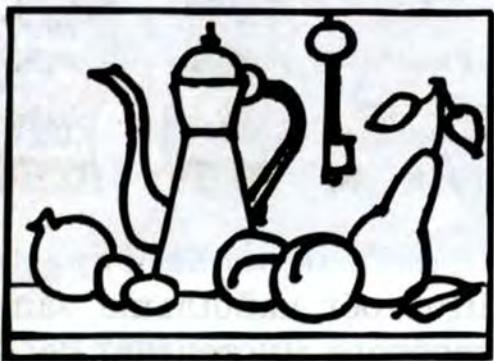


Ти знов у країні Образотворчого мистецтва. Поглянь навколо! Усі предмети такі різні! Чому? Бо всі вони мають свою форму.

**Форма** — це зовнішній вигляд, обриси предметів.

Форма може бути **плоскою** або **об'ємною**, **простою** або **складною**. До простих форм належать: **квадрат**, **прямокутник**, **трикутник**, **коло**, **овал**. Складні форми утворюються з простих.

Знайди прості форми на картинах художників.



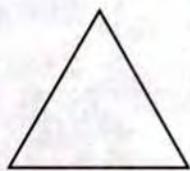
# Порівняй предмети з простими формами.



Квадрат



Прямоугутник



Трикутник



Коло



Овал

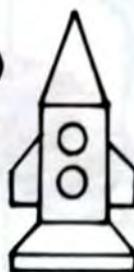
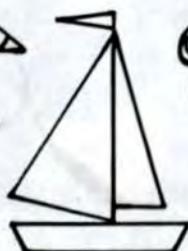
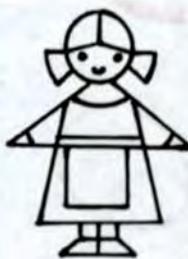


Іграшка — твій перший друг. Художникам та-  
кож подобається малювати ляльок, ведмедиків.  
На цих картинах вони дуже схожі на справжніх.

Придивись до своїх іграшок. І ти побачиш диво.  
Вони складаються з різних простих форм.



Роздивися малюнки іграшок. З яких простих  
форм вони складаються?

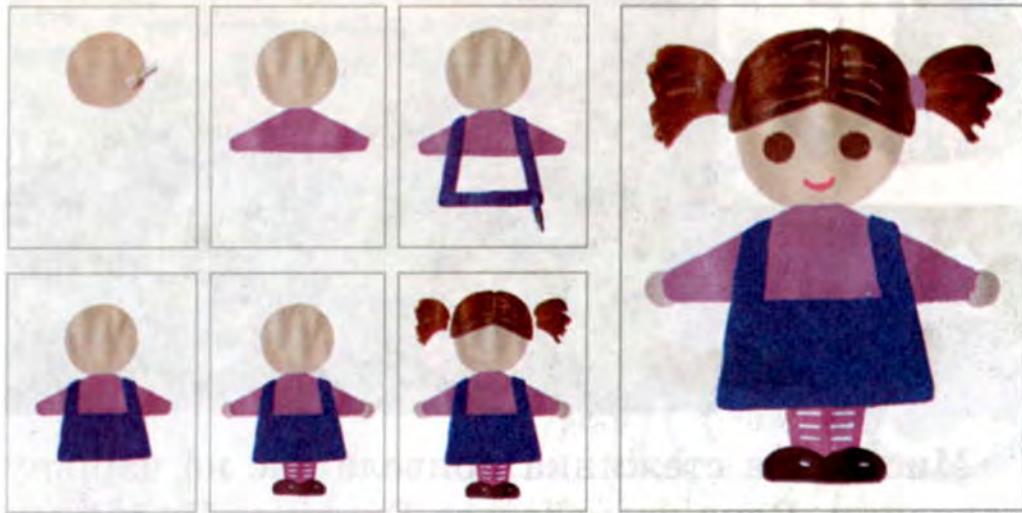




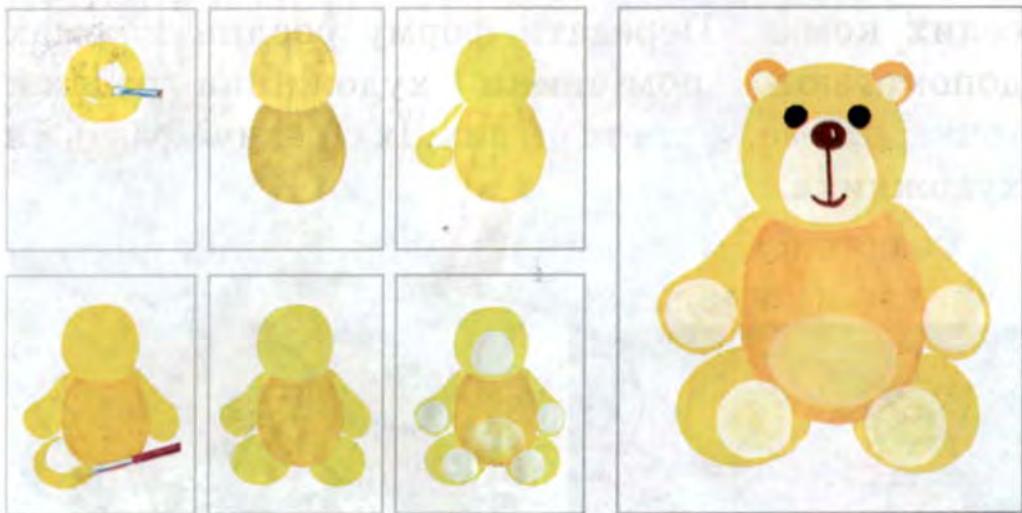
## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй свою улюблену іграшку. Застосуй гуашеві фарби.  
Це можна зробити так.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Що нового ти дізнався про різні прості форми?  
Роздивися форми речей, які є у твоїй кімнаті.



## Тема 3 НА ЧАРІВНІЙ ГАЛЯВИНІ



Мистецька стежинка привела нас на чарівну галявину. Вона називається **Графіка**. На ній ми бачимо різноманітні трави, дивовижні квіти, веселих комах. Передати форму рослин і комах допомагають помічники художника-графіка: **точка, пляма, лінія та штрих**. Їх об'єднує фантазія художника.



Роздивися квіти на картинах художників.  
Чи схожі вони на справжні? Знайди на малюнках  
точки, плями, лінії, штрихи.

Лінії

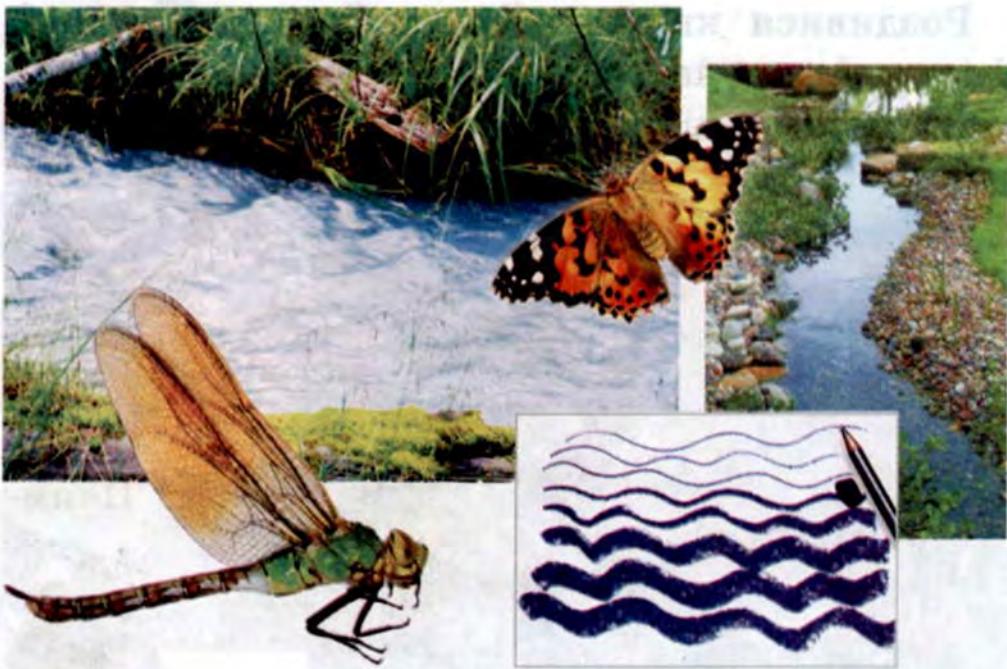


Штрихи



Пляма





**Вправа.** Спробуй намалювати точки, плями, лінії, штрихи кольоровими олівцями, крейдою або фломастерами.





## Секрети чарівниці Гармонії

Чи сподобалося тобі на чарівній галевині?  
Намалюй її точками, плямами, лініями,  
штрихами. Обери художні матеріали.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Поміркуй: ілюстрацією до якої казки може бути  
малюнок, який ти виконав?



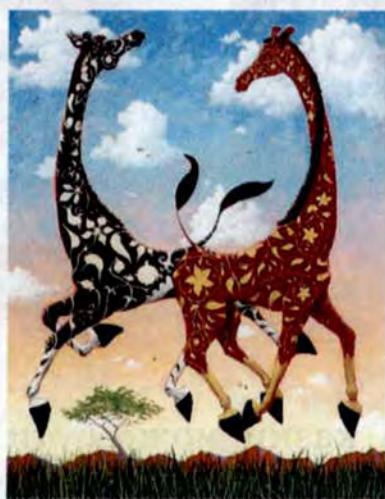
## Тема 4

### У СВІТІ ТВАРИН

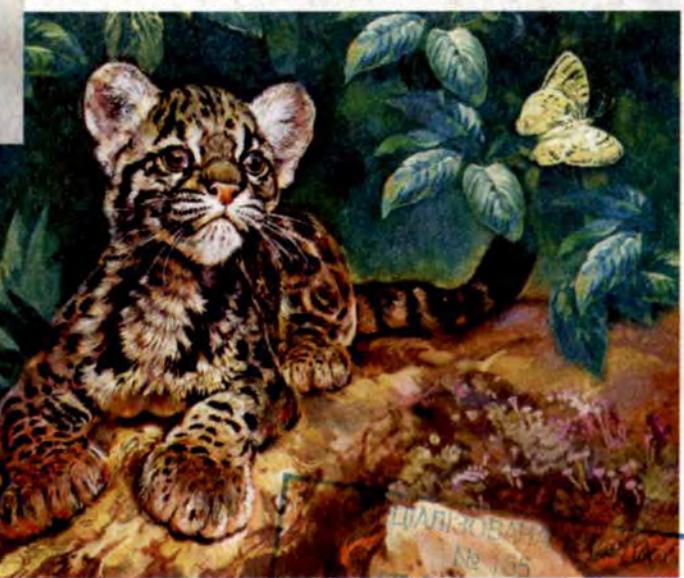


У країні Образотворчого мистецтва є свої улюблениці. Це — тварини. Адже вони — найкращі друзі людей. Тому художники часто малюють їх.

**Роздивись:** якими лініями художники зображають тварин?

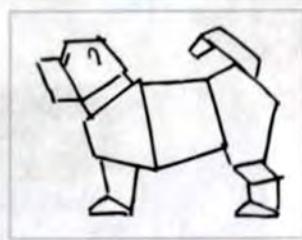
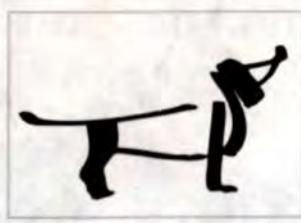
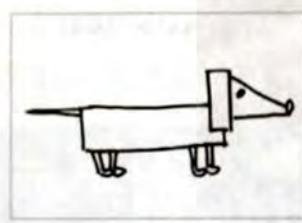
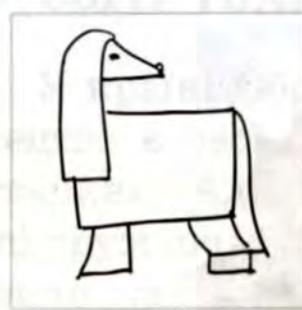


**Загадка.** Визнач: кому з тварин належить зображене хутро? Якими лініями воно намальоване?





Порівняй форми тварин. Зверни увагу на лінії, якими вони намальовані.



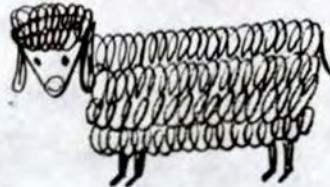
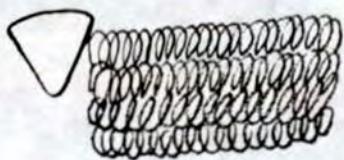
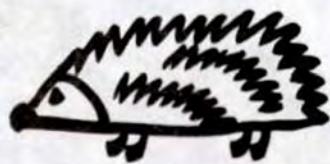
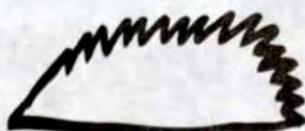
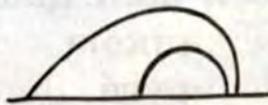
**Вправа.** Проведи лінії, якими можна зобразити тварин.





## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй тваринку олівцями, фломастерами, різокольоровою крейдою.  
Малювати можна так.



## Поради чарівниці Гармонії

Пригадай віршик про тварин. Розкажи його своїм друзям.

## Тема 5

### ЦІКАВІ ПОДОРОЖІ

Чи любиш ти подорожувати? Тоді рухаємося далі нашою живописною стежинкою. Поглянь, як гарно навколо! Дерева шелестять жовто-зеленим листям. Удалини весело виблискують червоними дахами будиночки.

Чарівна краса так і проситься на картину! Але яким чином усе це розмістити на одному аркуші? **Поглянь**, як це зробили художники.



**Подивись, як кольоровими лініями та плямами художники можуть передати красу природи.**





**Роздивися** картину. Що, на твою думку, в ній головне? Що художник зобразив у центрі **краєви́ду**, а що — вдалини?

**Загадка.** Щоб навчитися красиво розміщувати предмети на аркуші, спочатку розгадай загадку чарівниці Гармонії. На яких малюнках предмети розміщені найвдаліше?





## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй краєвид, що зачарував тебе під час подорожі. Подумай, як краще розмістити на аркуші паперу будиночки, дерева, дорогу.

**Пам'ятай!** Фарбу завжди набирай чистим пензлем. Щоб отримати новий колір, фарби змішують.



## Поради чарівниці Гармонії

Намагайся на своїх малюнках завжди красиво розміщувати предмети, що тебе оточують.



## Тема 6

### СВЯТКОВІ ПРАПОРЦІ

Свята завжди приносять радість людям. Яке твоє улюблене свято? Хочеш, влаштуємо свято сьогодні? У цьому нам допоможуть митці.

Подивися на картини, де зображені різні святá. Що створює на них свяtkовий настрій?



Оформлення свята — захоплююча робота, адже ти даруєш гарний настрій іншим. Трошки фантазії — і ти зможеш прикрасити будь-яке приміщення: клас до Свята букваря, зал до Нового року, свою кімнату до дня народження. Для цього навчися виготовляти гірлянду з паперових прапорців.

Порівняй прапорці, які ти бачиш на ілюстраціях.



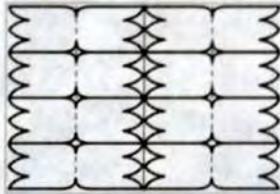
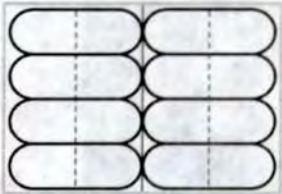
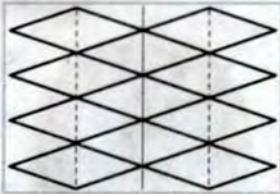
Прапорці мають уже знайомі тобі форми:  
квадрат, прямокутник, трикутник.



Підготуй **шаблони** — зразки для виготовлення прапорців певної форми.



**Пам'ятай!** Папір виготовляють із деревини. Для цього вирубують ліси. Потрібно розміщувати шаблони якнайближче один до одного. Так можна зекономити папір і зберегти дерево.





## Секрети чарівниці Гармонії

Виріж прaporці з кольорового паперу. Їх можна розфарбувати фломастерами, прикрасити фольгою, тканиною, засушеними квітами.



**Пам'ятай!** Із ножицями треба працювати обережно, не розмахувати ними. Коли не користуєшся, тримай їх складеними.



## Поради чарівниці Гармонії

Поміркуй, як скласти гірлянди із виготовлених вами прaporців та як краще розмістити їх у класі. Не забувай, що головне під час підготовки до свята — це бажання порадувати інших.

## Тема 7

### ВИРАЗНІ СИЛУЕТИ



Ідемо далі мистецькою стежинкою. І знову опиняємося на чарівній галевині Графіки. Познайомся із **Силу́етом** — одним із помічників художника-графіка. З його допомогою можна зобразити навколишній світ через різницю світлого і темного.



**Загадка.** Знайди серед ілюстрацій силуети грибів.





Завітаймо до осіннього лісу! Там можна побачити безліч грибів. Вони ростуть у траві та під листям. Проте із задоволенням залишають свої схованки, аби позувати такому художникові, як ти.



Зверни увагу, якою різною може бути форма грибів.





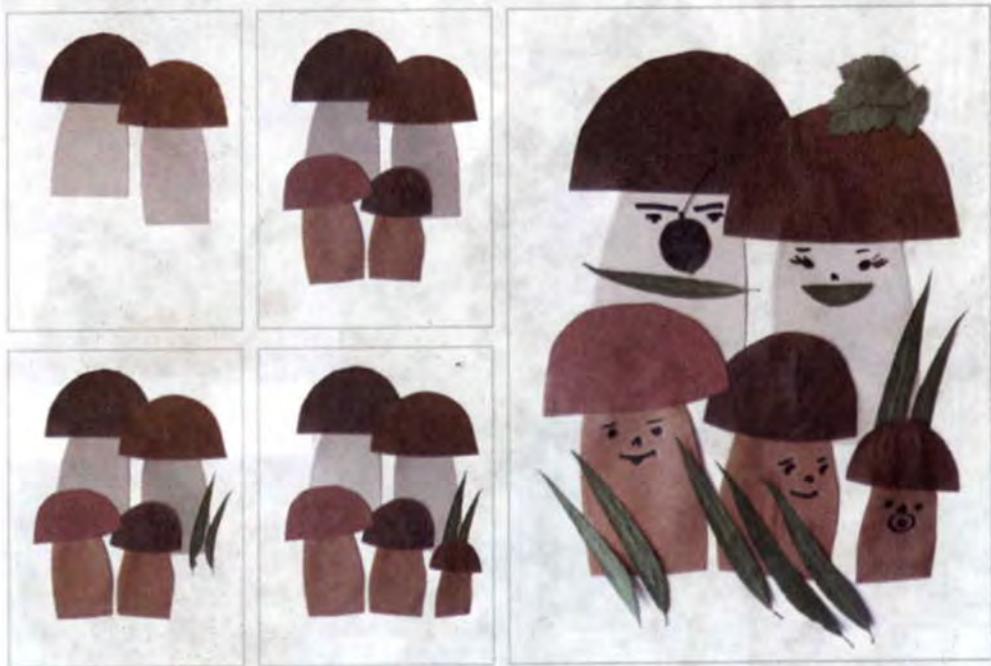
## Секрети чарівниці Гармонії

Зобрази за допомогою силуету сімейство грибів. Для цього зроби аплікацію з кольорового паперу та природних матеріалів.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Роздивись у сутінках будинки та дерева за вікном.  
Зверни увагу на їх силути.

## Тема 8

### ОБ'ЄМНІ ФОРМИ



Ти вже знаєш, що світ навколо можна зобразити олівцями та фарбами. Але є митці, які відображають його за допомогою об'єму. Це — скульптори.

Роздивися: що зображене на ілюстраціях? Які скульптури можна побачити у твоєму місті, селищі?



Скульптура може бути велика і маленька. Її можна розмістити на стіні будинку, у парку, на столі.



Порівняй предмети із простими об'ємними формами.



Куб



Конус



Циліндр



Куля



Спробуй долучитися до творчості скульптора. Для цього спочатку уважно роздивися форму овочів і фруктів на ілюстраціях.



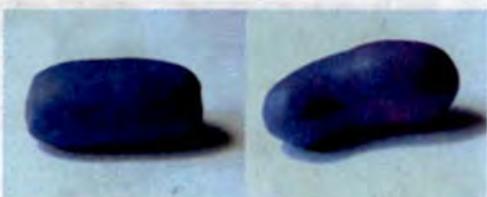
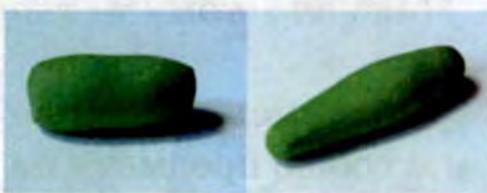
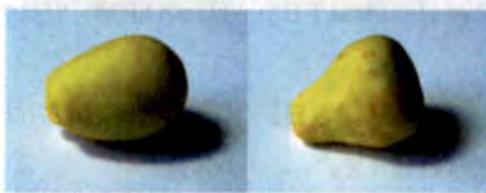
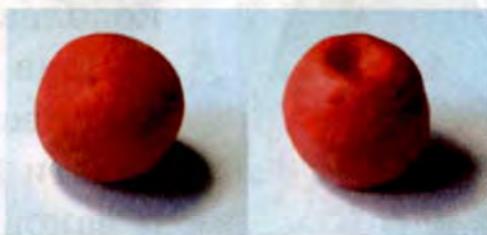
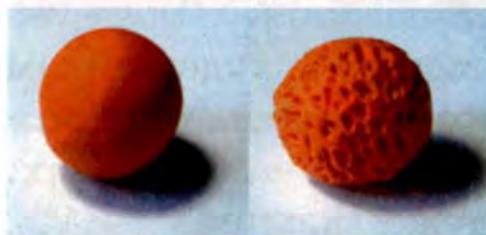
**Загадка.** Знайди твори скульптури серед ілюстрацій.





## Секрети чарівниці Гармонії

Зліпи з пластиліну овочі та фрукти, які побажаєш.



**Пам'ятай!** Під час ліплення використовуй спеціальну дощечку та стеки. Закінчивши роботу, витри руки сухою серветкою.

**Колективна робота.** Складіть разом «смачну» тарілку. Великі овочі та фрукти розмістіть посередині, а маленькі — по краях.

### Поради чарівниці Гармонії

У вільний час порівняй форми різних предметів. Обери і запам'ятай найцікавіші, на твій погляд, форми.



## Тема 9

# ЗНАЙОМСТВО З КОМПОЗИЦІЕЮ



У країні Образотворчого мистецтва закони краси встановлює королева **Композиція**.

Вона допомагає художникам красиво розміщувати та поєднувати предмети на картинах. Її закони дуже важливі.

Мабуть, тому і твори мистецтва інколи називають **композиціями**.

**Подивись**, як гарно розташовані та поєднані між собою предмети на картинах.



Художники милуються звичайними речами та зображують їх на своїх картинах, створюючи гармонійні композиції.

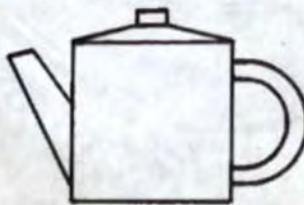
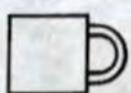




Щоранку на столі на тебе чекає красивий чайник, яскрава чашка з духмяним чаєм. Це дарує тобі гарний настрій на весь день.



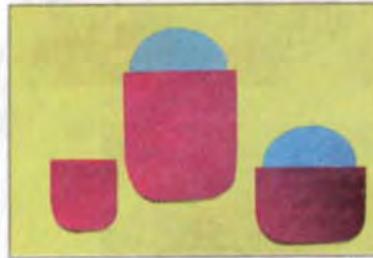
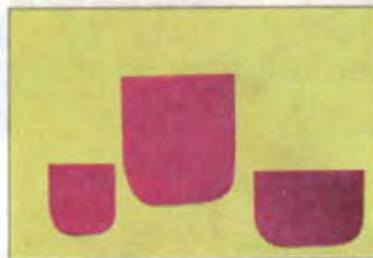
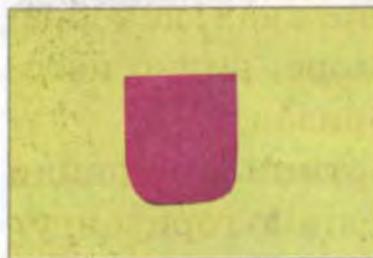
Роздивися форми посуду для чаювання.





## Секрети чарівниці Гармонії

Створи композицію-аплікацію з предметів для чаювання. Щоб краще розмістити вирізані з кольорового паперу предмети, пересувай їх на аркуші.



## Поради чарівниці Гармонії

За допомогою королеви Композиції спробуй створити на кухонному столі композицію зі справжнього посуду. Як ти розмістиш знайомі предмети?



## Тема 10

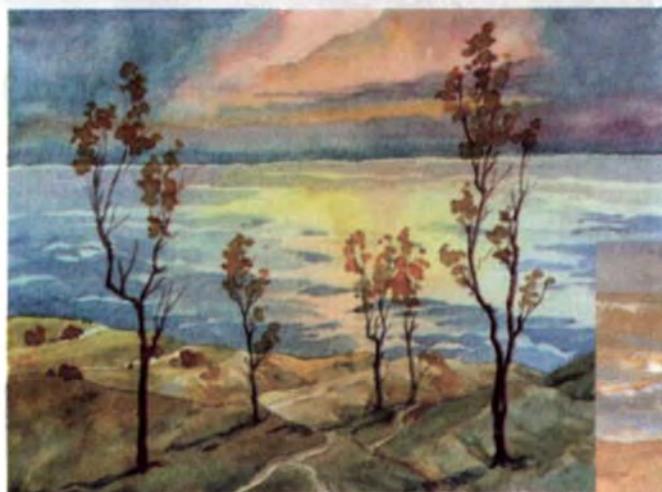
### КРАЄВИД ІЗ ДЕРЕВОМ

Мандруючи мистецькими стежинками, можна побачити багато краєвидів. На картинах, де зображено поле або море, видно небокрай — **лінію горизонту**.

Роздивися картини й віднайди на кожній з них лінію горизонту.



Лінія горизонту знаходиться навпроти очей.  
Тому краєвид може виглядати по-різному, залежно від місця, звідки художник його малює.



Лінія горизонту



**Подивись: як розміщено лінію горизонту на картинах?**





## Секрети чарівниці Гармонії

Створи краєвид із деревом так, аби було видно лінію горизонту. Малюй акварельними фарбами на білому папері або гуашевими — на сіром чи блакитному.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Придумай казку про дерево, якому подобалося змінюватися у різні пори року.

## Тема 11

### РОДИНА КОЛЬОРІВ



Живописні картини створюють за допомогою фарб різних кольорів. Три з них — жовтий, червоний і синій — належать до **основних**. Адже саме їх не можна отримати змішуванням кольорів. При поєднанні основних кольорів утворюються **похідні**. Жовтий і червоний кольори дають оранжевий, жовтий і синій — зелений, а синій і червоний — фіолетовий.

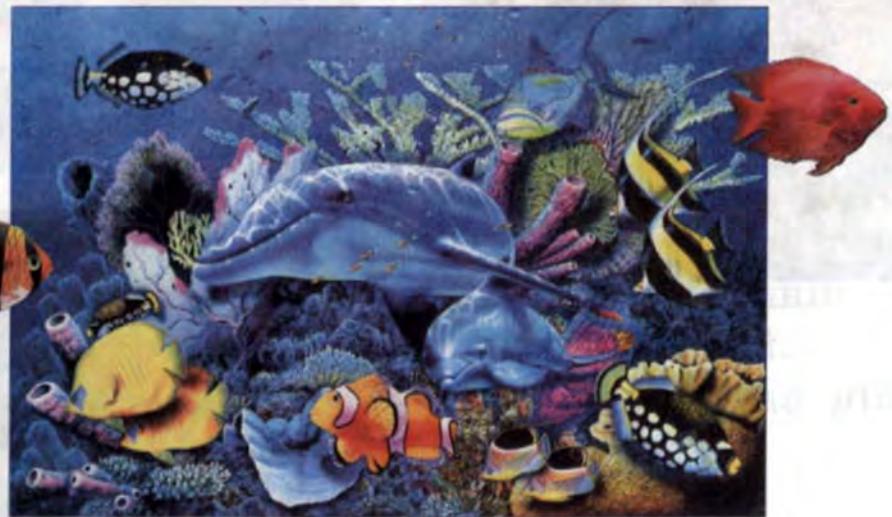
**Роздивися** чарівну квітку. Знайди на ній основні та похідні кольори.



Покажи на картинах художників основні та похідні кольори.



**Подивись**, який різнобарвний підводний світ. Усе багатство кольорів створюється змішуванням фарб. Художники застосовують для цього спеціальну дощечку — **палітру**. Палітрою для акварельних та гуашевих фарб може бути папір або тарілка білого кольору.



**Вправа.** Спробуй фарбами передати кольори рибок. Для цього навчися створювати нові кольори, змішуючи фарби.

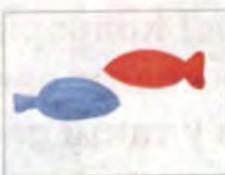
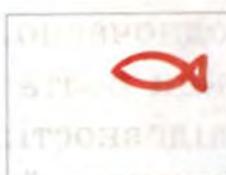




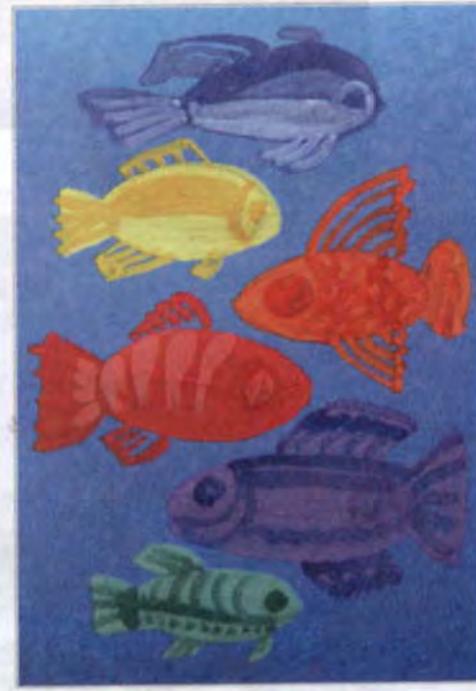
## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй мешканців підводного світу — різнокольорових рибок. Використай основні та похідні кольори. Виконуй роботу акварельними фарбами на білому папері або гуашевими — на блакитному.

Варіант 1



Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Розкажи рідним або друзям про основні та похідні кольори. Який колір тобі подобається найбільше?

## Тема 12

### ВЕСЕЛКОВІ БАРВИ



У світі є диво, яке завжди зачаровує дітей і дорослих. Це — веселка. Тільки в ній ти можеш побачити всі кольори одночасно. Кольори веселки завжди розташовуються у такій послідовності: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

Роздивися кольори веселки на картинах.



Кольори бувають різних **відтінків**. Вони допомагають художникам передати світло й тінь, намалювати далечінь.



Яка б не була пора року або погода за вікном, кімнатні квіти завжди викликають у нас радісні відчуття. Найтендітніші серед них — фіалки. Вони дивують нас ніжними відтінками суцвіть і зеленню листя.

**Роздивися** кольори й відтінки фіалок. Поміркуй, чому ці квіти отримали таку назву.



**Запам'ятай!** Аби передати світло-фіолетові відтінки квітка, треба поступово додавати до фіолетового кольору крапельки білої фарби. Різні відтінки темно-зеленого листя можна утворити, якщо додавати до зеленої темну фарбу.

**Вправа.** За допомогою висвітлення та затемнення добери різні відтінки кольорів.

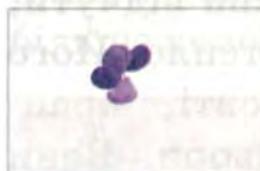




## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй ніжні фіалки. Передай відтінки кольорів. Малюнок виконуй гуашшю на білому або тонованому папері так.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Порівняй відтінки кольорів квіток і листячка рослин, що є в тебе вдома.



## Тема 13

### МЕТЕЛИК-ЧАРІВНИК

Мандруючи нашою чарівною країною, можна відчути, як від картин іде тепло. Його випромінюють жовті, оранжеві, червоні кольори. Вони так і називаються — **теплими**.

Інколи здається, що від картини віє холодом. Таке враження створюють **холодні** кольори: синій, зелений, фіолетовий.

**Роздивись і визнач:** які кольори переважають на картинах — теплі чи холодні?

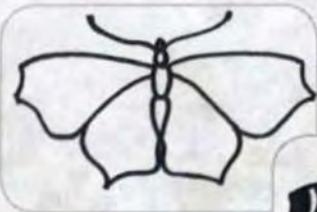
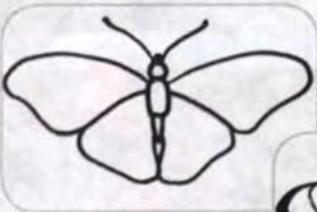
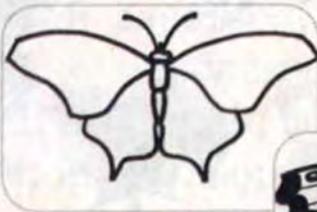
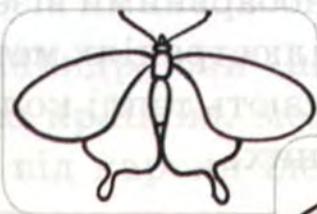


У природі живуть створіння надзвичайної краси — метелики. Їхні крила прикрашені дивовижними різnobарвними візерунками.

Знайди на ілюстраціях метеликів, на крильцях яких переважають теплі кольори, а потім тих, де більше холодних.



Придивися до форми крилець кожного метелика. Який із них тобі сподобався найбільше?

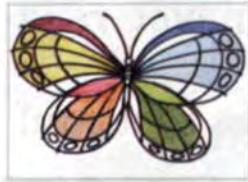
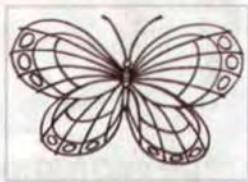
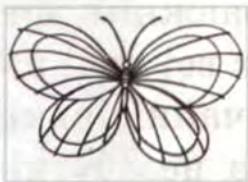
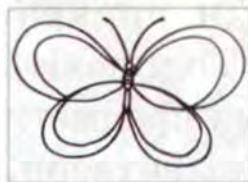




## Секрети чарівниці Гармонії

Створи метелика-чарівника, який літає світом і розфарбовує природу різними кольорами.

Спочатку намалюй на крильцях однаковий візерунок. Половину метелика розфарбуй теплими кольорами, а іншу — холодними. Для виконання роботи обери такі матеріали: кольорові олівці, акварель чи гуаш.



## Поради чарівниці Гармонії

Придумай казку про метелика-чарівника та його мандри.



## Тема 14

### ЗНАЙОМСТВО З ДЕКОРОМ

У нашій чарівній країні існує галявина **Декоративного мистецтва**. Панує тут принц **Декор** — друг чарівниці Гармонії. Як справжній митець, він прикрашає всі речі навколо. Тоді навіть звичайнісінькі побутові предмети перетворюються на незабутні художні витвори.

А від цього всім мешканцям чарівної галявини стає приємно і затишно.

**Поглянь,** як гарно виглядають речі з декором!



**Зверни увагу на те, що розміщення декору залежить від форми предметів.**



Мешканці країни Образотворчого мистецтва люблять свята і завжди готують для них смачні і красиві торти. Ці солодощі стають не тільки окрасою столу, а й родзинкою свята.



**Поглянь, як майстри-кулінари прикрашають свяtkові торти смачним декором.**

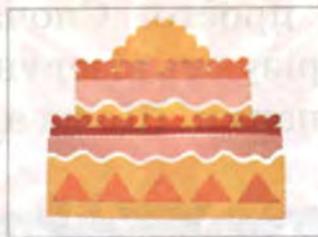
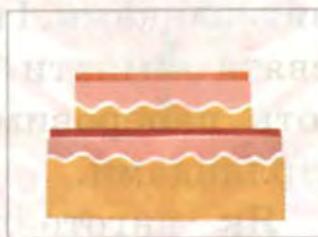




## Секрети чарівниці Гармонії

Уяви себе кухарем і придумай святковий торт, який би вразив гостей не тільки своїм смаком, а й формою та декором.

Створи торт-аплікацію з різних матеріалів.



## Поради чарівниці Гармонії

Запропонуй мамі чи бабусі, як краще прикрасити твій улюблений торт на новорічні свята.

## Тема 15

### ЗИМОВІ ВИТИНАНКИ



Здавна в Україні житла прикрашали ажурними паперовими **витинанками**. І нині на новорічні свята кімнати часто оформлюють паперовими сніжинками, гірляндами.

Як виготовляють такі витинанки? Дуже просто. Спочатку складають папір, а потім вирізують візерунки.

Розглянь витинанки. Що на них зображено?



**Зверни увагу:** є витинанки, в яких ліва і права частини однакові, а у круглих — рисунок повторюється по колу.



Усі знають, що головне на новорічному святі — ялинка. Щоб зберегти ліси, не вирубувати лісових красунь, можна встановити штучне дерево. А ще краще прикрасити житло зробленою власноруч новорічною композицією. Для цього використаємо витинанки та аплікації. Щоб відчути подих новорічних свят, поглянь, як художники зображають зимову пору року та ялинки.





## Секрети чарівниці Гармонії

Зобрази зимовий ліс у місячну ніч або сонячний день за допомогою витинанки та аплікації. Застосуй кольоровий, тонований і білий папір.

Варіант 1



Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Готуючись до Нового року, прикрась витинанками шкільний клас і свою оселю.

## Тема 16

### ПЕРЕВІР СЕБЕ

Подорожуючи країною Образотворчого мистецтва, ми познайомилися з її мешканцями, митцями та їхніми помічниками.

**1.** Назви помічників художника з галявини Графіки.



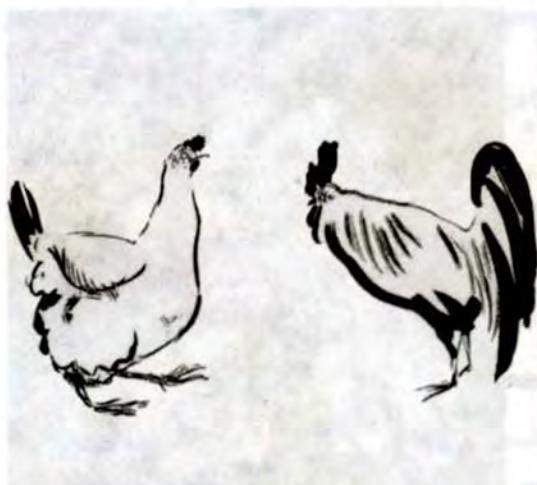
**2.** Порівняй скульптурних чоловічків. Чим вони схожі та чим відрізняються?



**3.** Розкажи, що ти знаєш про родину кольорів.



**4.** Роздивися вже знайомі тобі художні твори.  
Чим вони відрізняються один від одного?



**5. Знайди на картинах три основні кольори.  
Де переважають теплі кольори, а де — холодні?**



**6.** Роздивись і знайди всіх звірят, які скитаються в зимовому лісі.



**7.** Розглянь малюнки та знайди між ними сім відмінностей.

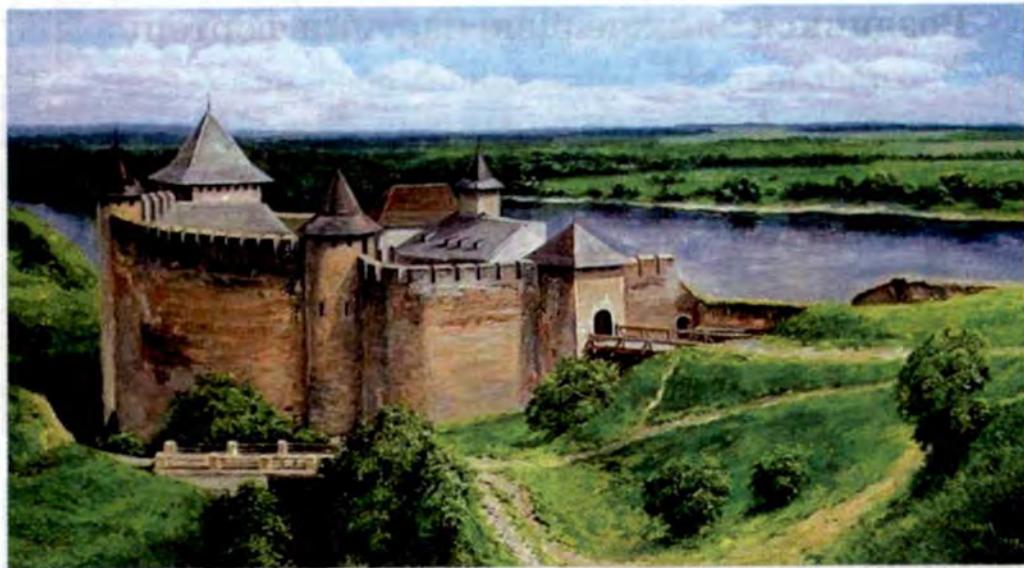


## Тема 17

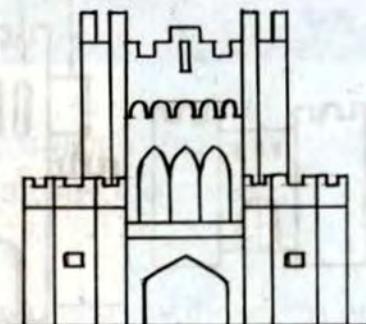
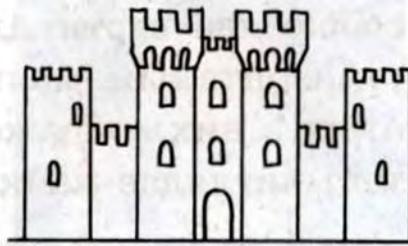
### КАЗКОВА ФОРТЕЦЯ

Красу країни Образотворчого мистецтва оберігають казкові фортеці. Розглянь картини, де вони зображені. Зверни увагу: для того, щоб намалювати високий замок, художник обрав **вертикальне** положення аркуша паперу. Якщо замок розміщується вшир, краще використати **горизонтальне** положення.

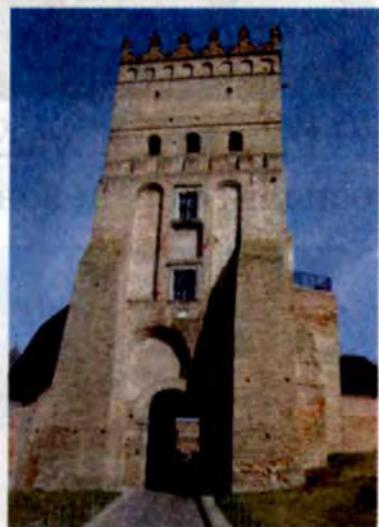




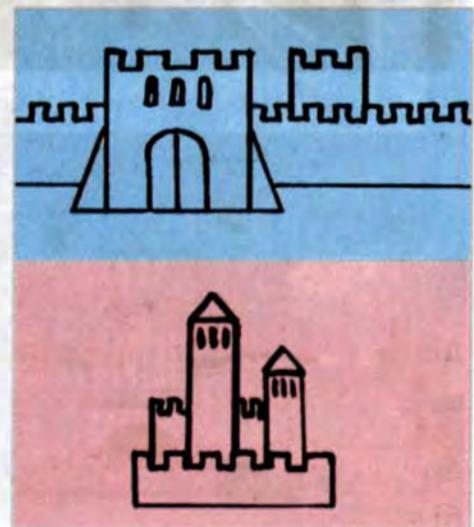
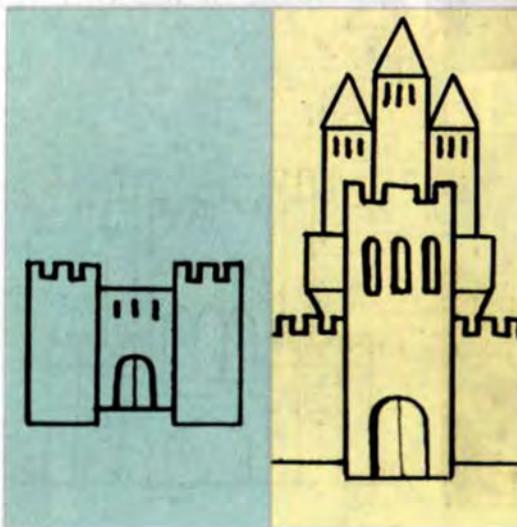
Роздивись уважно вежі, стіни, брами. Які основні форми вони тобі нагадують?



Роздивися ближче різні частини фортець.



**Загадка.** Порівняй між собою два вертикальні і два горизонтальні малюнки. На яких з них зображення фортеці виглядає найкраще?

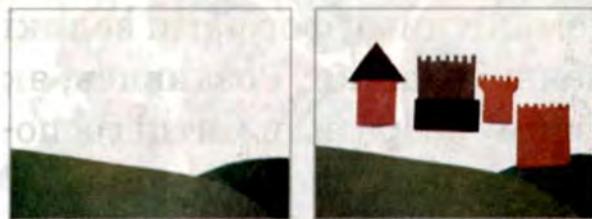




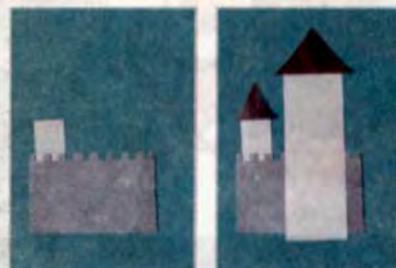
## Секрети чарівниці Гармонії

Уяви себе будівничим давньої фортеці та виконай аплікацію вежі, стіни або брами. Обери положення аркуша, щоб розмістити на ньому зображення відповідно до форм споруд: високої вежі, широкої стіни.

Варіант 1



Варіант 2



**Колективна робота.** Разом із однокласниками складіть із готових веж, стін і брам казкову фортецю.

## Поради чарівниці Гармонії

Пригадай казки, події яких відбуваються у фортеці або біля замку.

## Тема 18

### НА ПТАШИНому ПОДВІР'Ї



Завітаймо до веселого гамірного куточка нашої чудової країни — пташиного двору. Тут милують око яскравим пір'ячком і різноманітними формами великі й маленькі пташки. Роздивись, як по-різному зобразили митці господаря пташиного двору — півня.

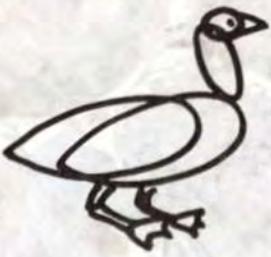


Птахи завжди зачаровували людей не тільки здатністю літати, вмінням співати, а й своєю красою та грацією рухів.

Поглянь, які красиві птахи на картинах народних майстрів.



Роздивись уважно, як гармонійно поєднані між собою окремі частини форм різних птахів.





## Секрети чарівниці Гармонії

Різнокольоровими олівцями намалюй птаха, який тобі найбільше подобається. Це можна зробити так.

Варіант 1



Варіант 2



Варіант 3



## Поради чарівниці Гармонії

Пригадай, про яких птахів ідеться, коли кажуть:  
стукає, мов \_\_\_\_ ; співає, як \_\_\_\_ ; ступає, наче \_\_\_\_ .



## Тема 19

### СЕКРЕТИ ФОРМИ

Мистецька стежинка привела нас у казкове місто. На його вулицях можна одночасно побачити сучасні трамваї, легкові автомобілі й оздоблені позолотою старовинні карети.





Роздивися види транспорту різних часів.  
Порівняй розміри частин, з яких вони скла-  
даються.

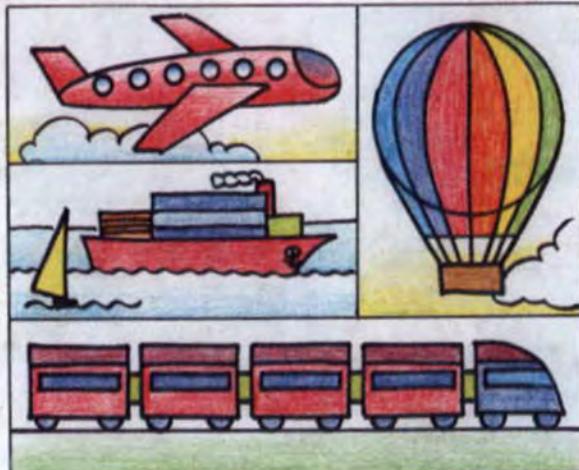




Роздивись і порівняй форми різних видів транспорту, що намальовані на картинах.



**Загадка.** Серед зображеного транспорту знайди знайомі тобі форми.

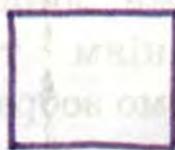




## Секрети чарівниці Гармонії

Різномальоровими фломастерами намалюй транспорт, який тебе зацікавив. Намагайся дотримуватися правильного співвідношення частин його форми.

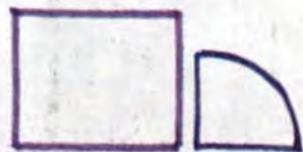
Варіант 1



Варіант 2



Варіант 3



## Поради чарівниці Гармонії

Разом із друзями пофантазуйте, яким ви уявляєте транспорт майбутнього. Які будуть його форми?



## Тема 20

### ПРИГОДИ ЛІНІЙ ТА ПЛЯМИ

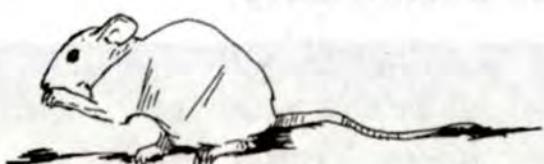
Чарівна галявина Графіки щоразу дивує красою своїх творів, хоча виконані вони зазвичай чорним кольором. Адже лише завдяки виразним лініям та плямам ми чітко уявляємо зображені предмети. От і сьогодні ти можеш помилуватися творами графіки.



**Поглянь, як за допомогою плям і ліній художники можуть передати різномаїття навколошнього світу.**



Зверни увагу, як лініями можна передати форми і характери тварин.



**Вправа.** Спробуй провести кілька схожих між собою ліній.





## Секрети чарівниці Гармонії

Проведи будь-яку лінію.

Пофантазуй і домалюй її, щоб здивувати всіх цікавим зображенням: незвичного дерева або квітки, казкової тварини.

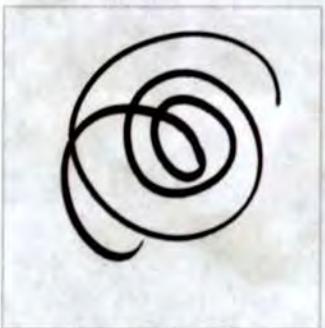
Варіант 1



Варіант 2



Варіант 3



## Поради чарівниці Гармонії

Порівняй різні дерева і скажи, якими лініями (прямыми, ламаними або іншими) їх краче зображувати.

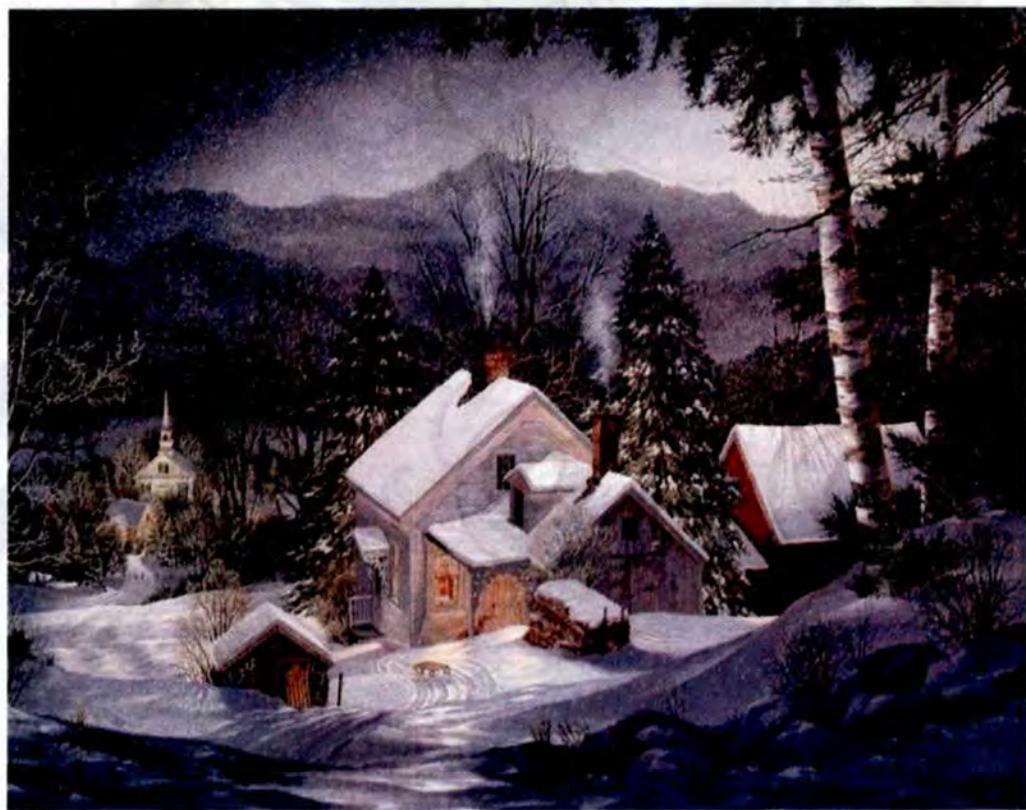
## Тема 21

### ЗИМОВА ТИША



У країні Образотворчого мистецтва пори року також змінюються. Кожна зачаровує по-своєму. Наприклад, багатьом митцям подобається малювати зиму. Одних надихає її сурова краса, інших — танок веселих сніжинок.

**Поміркуй:** який настрій цього зимового краєвиду? Що зображено на [передньому плані](#), а що — на [дальньому](#)?



**Роздивися на картинах, як митці передають далечінъ. Віддалені дерева виглядають тъм'яними, а найближчі — яскравими, чіткими. Дерева, які розташовані ближче до нас, загороджують віддалені.**



А ось як митці зображають сніг, що падає.



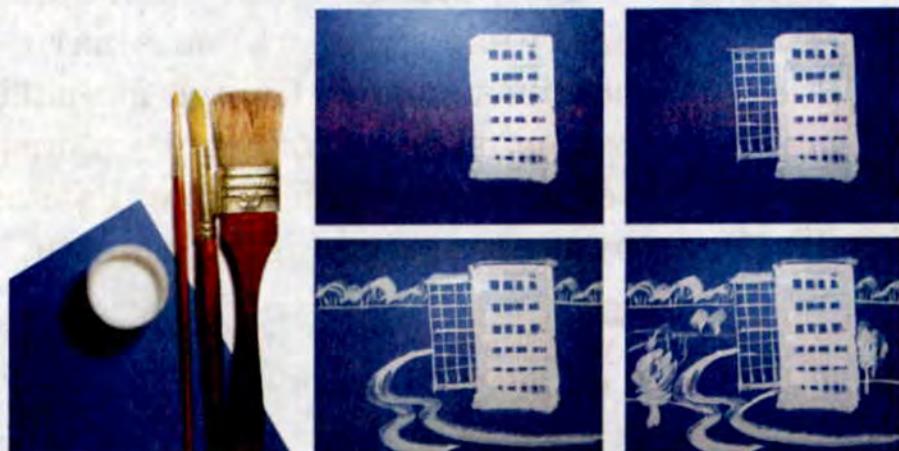
**Вправа.** Спробуй намалювати снігопад. Для цього візьми жорсткий пензлик, умочи його в густу білу гуаш та розбризкай її над аркушем темного кольору. Треба, щоб крапельки фарби були дрібними, тоді вони будуть більше схожі на сніг.





## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй зимовий краєвид. Для зображення снігопаду набризкуй білу фарбу на намальований небосхил, землю та гілки дерев.



## Поради чарівниці Гармонії

Поспостерігай, як змінюється колір снігу сонячним ранком і в сутінках надвечір'я. Що тебе здивувало?



## Тема 22

### КОЛЬОРОВІ ВРАЖЕННЯ

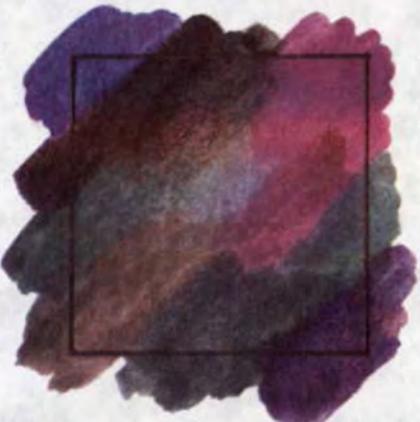
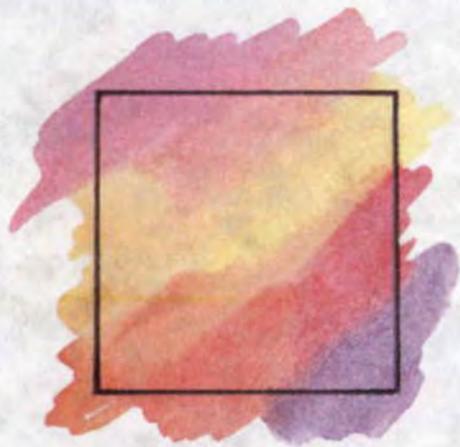
Ти помітив, що кольори на картинах можуть впливати на почуття людей? Світлі, яскраві — створювати радісний настрій, темні — передавати сум. Розкажи про свої враження від картин.



Порівняй картини за кольорами та настроями.



**Загадка.** Знайди на малюнках «радісні» та «сумні» кольори.



**Вправа.** Акварельними або гуашевими фарбами утвори різні кольори та їх відтінки.





## Секрети чарівниці Гармонії

Спробуй передати почуття радості й суму акварельними або гуашевими фарбами.

Варіант 1



Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Поміркуй, чи впливає колір речей на твій настрій.



## Тема 23

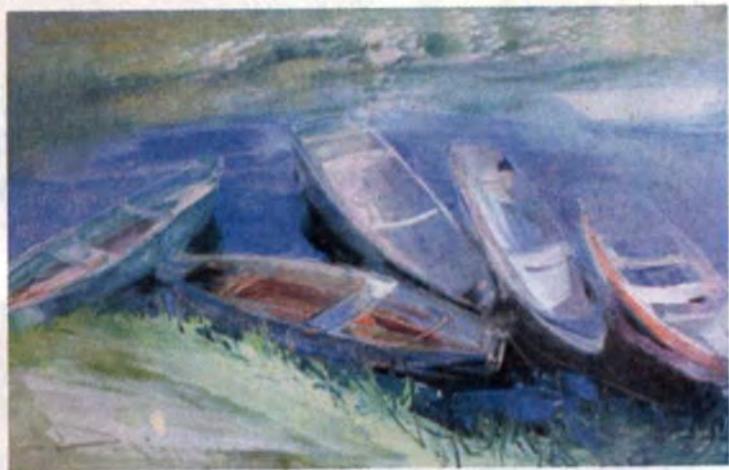
# КОЛЬОРИ ПРИРОДИ

Ти вже знаєш, що природа надихає митців. Захоплені її красою, художники створюють картини, які хвилюють глядачів, викликають у них різні думки та почуття.





Помилуйся краєвидами. Що тебе вразило? Яка роль кольору у створенні твого настрою?





**Вправа.** Олівцями або крейдами намалюй різно-кольорові плями. Спробуй поєднати світлі й темні, теплі й холодні кольори.





## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй легку літню хмаринку та важку грозову хмару, або веселе прозоре джерельце та похмуре темне болото. Використай кольорові олівці чи пастель.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Поміркуй, якими кольорами можна зобразити день і ніч.

## Тема 24

### ВЕСНЯНІ КОЛЬОРИ



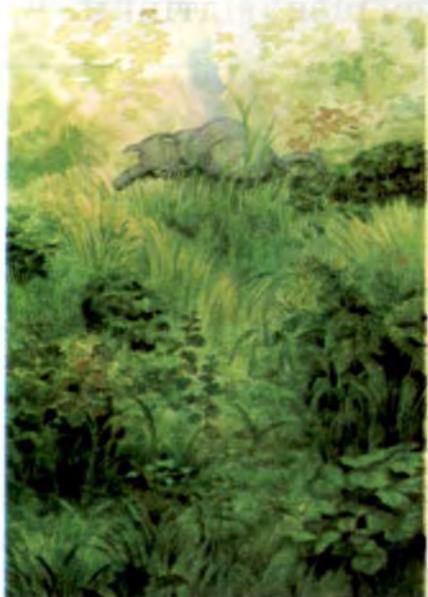
Чарівниця Гармонія може створювати красу природи різними відтінками одного кольору. Їх називають **спорідненими**. Вони допомагають передавати багатство барв навколошнього світу.

**Роздивися** відтінки зеленого кольору у весняних краєвидах.



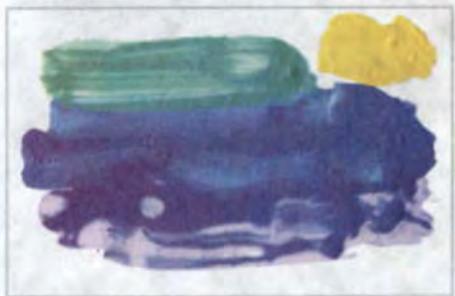
Художники захоплюються гармонією кольорів природи.

Знайди споріднені кольори на картинах.



**Вправа.** Спробуй створити кілька споріднених кольорів. Для цього спочатку нанеси фарбу на гладенький папір та зроби відтиск. Такий прийом називають **монотіпією**.

Роздивись, як народжуються різні відтінки.





## Секрети чарівниці Гармонії

Виконай весняну композицію за допомогою монотипії та вигадай для неї назву.

Варіант 1



Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Знайди приклади гармонійного поєднання різних відтінків кольорів у школі чи вдома.



## Тема 25

### ДИВО-ДЕРЕВО

Мандруючи мистецькими стежинками, можна натрапити на казкове квітуче диво-дерево. Секрет в тому, що його ліва і права частини однакові — **симетричні**. Подивись, як вправно зображають такі дерева народні майстри.



**Поглянь, які чудові симетричні композиції можна створювати з різних матеріалів.**



**Загадка 1.** Знайди відмінності між лівою і правою частинами зображення.



**Загадка 2.** Де потрібно розмістити зображення пташок, жучка, листочків та квіточок, щоб ліва і права частини дерева стали однаковими – симетричними?





## Секрети чарівниці Гармонії

Зобрази диво-дерево, ліва і права частина якого однакові, за допомогою витинанки та аплікації.



## Поради чарівниці Гармонії

Знайди навколо себе симетричні предмети.

## Тема 26

### БДЖІЛКА-ТРУДІВНИЦЯ



Навесні природа прокидається від сну. Розквітають перші ніжні квіточки. Їхні аромати приваблюють бджілок, які починають збирати мед. Весняні бджолині турботи зацікавили художників, і вони створили життерадісні картини.



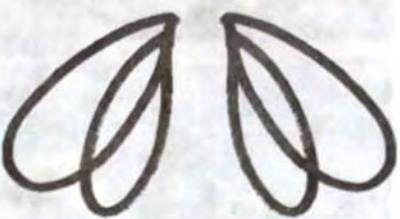
Скульптори також ушановують цих працьовитих і кмітливих комах. Вони милуються їхньою гармонійною формою.



**Розглянь** зображення бджілок. Порівняй форми та розміри їхніх частин.



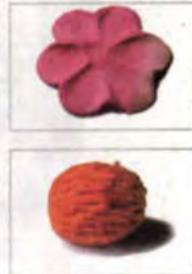
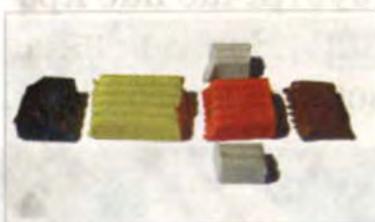
**Загадка.** Допоможи бджілкам одягти крильця потрібного розміру.





## Секрети чарівниці Гармонії

Виліпи з кольорового пластиліну бджілку. Її розмір може бути більшим справжнього. За бажанням можна зліпiti й квітку, з якої бджілка збиратиме мед.



## Поради чарівниці Гармонії

Спостерігаючи за комахами у природі, звертай увагу на їхні форми й кольори.

## Тема 27

### ЖАР-ПТИЦЯ

Нарешті ми опинилися у краю казок! Першою зустрічає нас красуня Жар-Птиця. Вона вражає яскравими кольорами свого пір'я.



Митці створюють зображення Жар-Птиці з різних матеріалів.

Поглянь, як красиво і незвично прикрашені казкові птахи.



Роздивися візерунки, що прикрашають птахів.



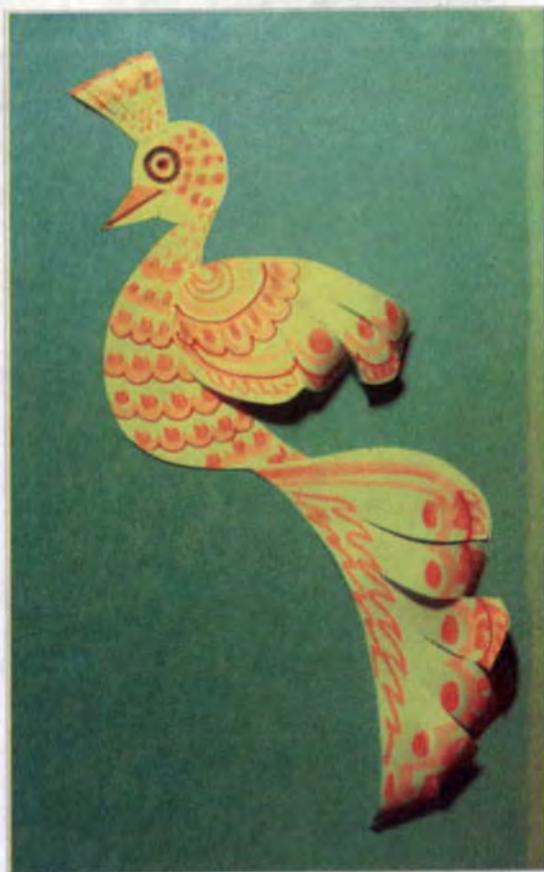
**Вправа.** Спробуй вигадати й виконати декоративне оздоблення для Жар-Птиці.





## Секрети чарівниці Гармонії

Створи Жар-Птицю з кольорового паперу.  
Прикрась її казковими візерунками.



## Поради чарівниці Гармонії

Спостерігай за птахами, щоб потім краще їх малювати.

## Тема 28

### ВЕСЕЛІ КЛОУНИ



Сьогодні у країні Образотворчого мистецтва ми відвідаємо цирк. Тут виступають кмітливі жонглери, граціозні гімнасти, сміливі дресирувальники і, звичайно, улюбленці публіки — веселі клоуни. **Поглянь,** як художники зображають артистів цирку.



## Роздивися клоунів. Порівняй їхні фігури.



заняті відповідно до вимог

Придивись до облич веселих клоунів, щоб виразно їх намалювати.



Поміркуй: як впливає різномаїття кольорів одягу клоунів на наш настрій?



## Секрети чарівниці Гармонії

Намалуй клоуна фломастерами. Намагайся, щоб твій клоун був веселим.



## Поради чарівниці Гармонії

Розкажи, що у цирку тобі подобається найбільше.



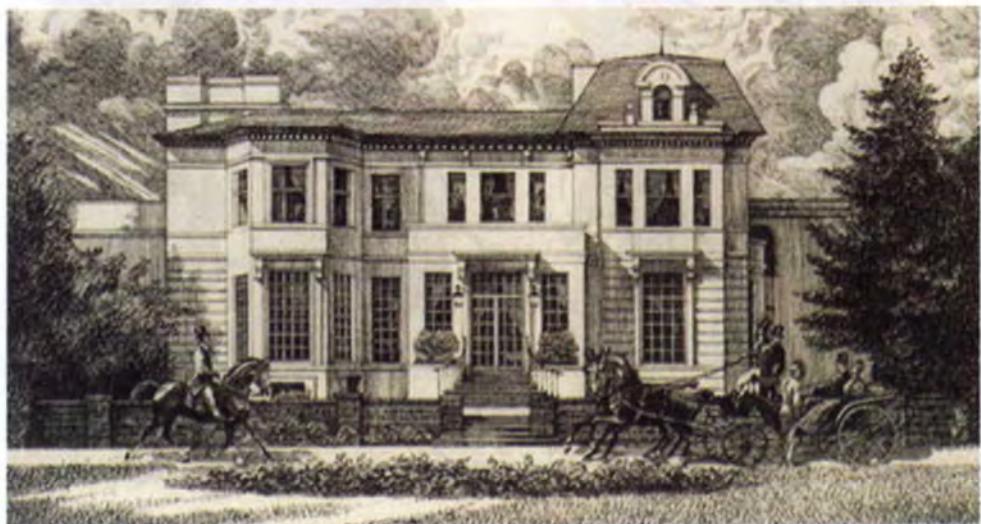


## Тема 29

### ДІМ, У ЯКОМУ Я ЖИВУ



Уяви, що ти зустрівся з мешканцями країни Образотворчого мистецтва. Ти обов'язково розкажеш їм про себе, свою країну та дім, у якому живеш.



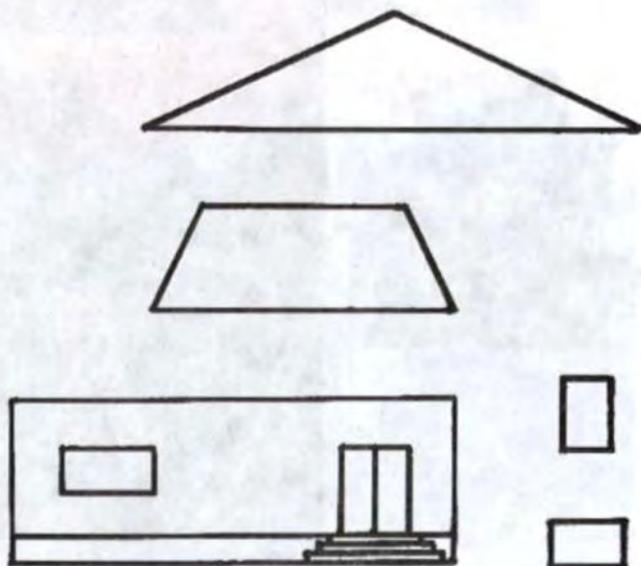
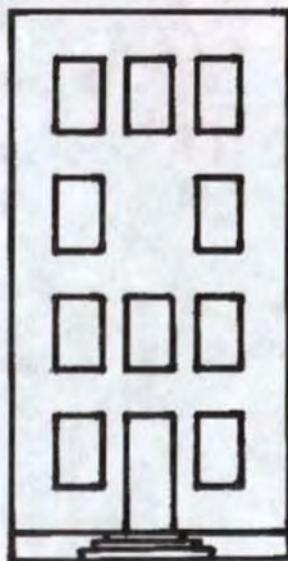
Порівняй зображення справжніх і казкових будинків. Чим вони схожі?



**Загадка 1.** Хто з тварин завжди носить із собою будиночок?



**Загадка 2.** Добери дахи і віконця до кожного будиночка.

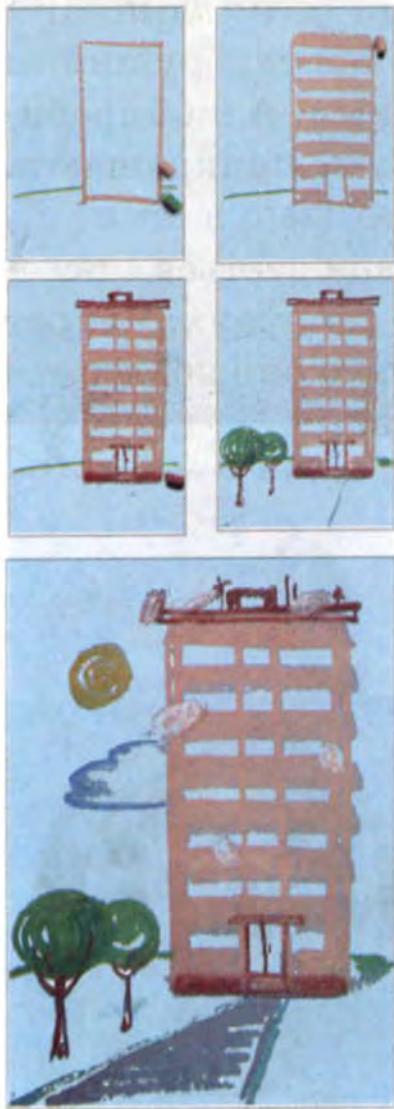




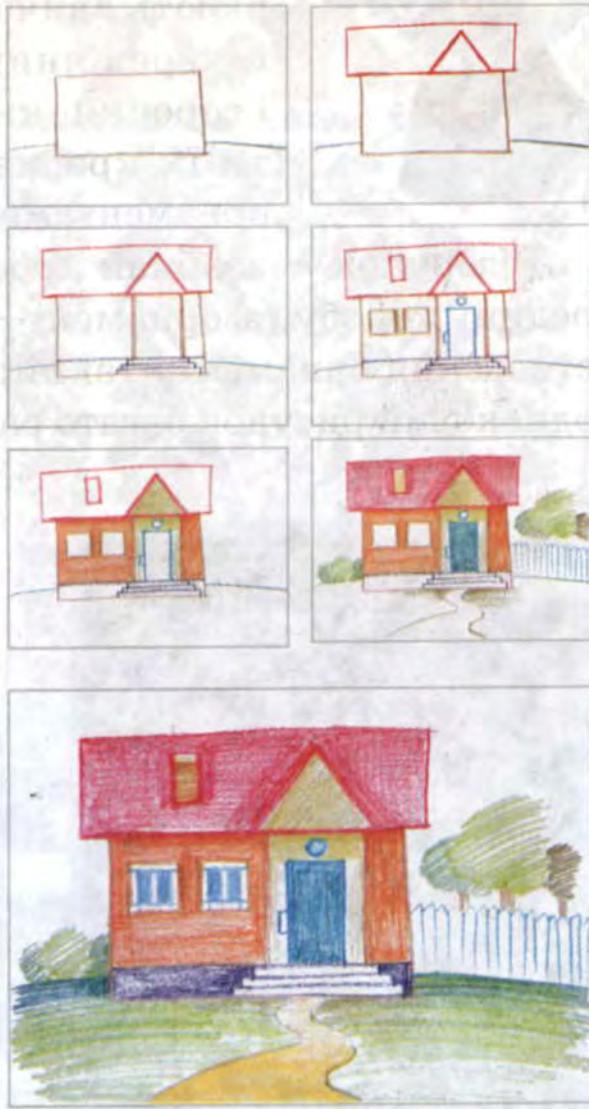
## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй будинок, у якому ти живеш. Скористайся крейдами або кольоровими олівцями, білим чи тонованим папером.

Варіант 1



Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Пригадай разом із друзями, які казкові будиночки ви знаєте.

## Тема 30

### СЕКРЕТИ ОРНАМЕНТУ

Сьогодні ми знову в гостях у народних майстрів. Вони створюють звичайні речі: глиняний і дерев'яний посуд, рушники і сорочки, килими. А щоб зробити їх красивими, прикрашають **орнаментами** та **візерунками**.

Візерунок зазвичай розташовується посередині виробу, а орнамент — по краях. Секрет створення орнаменту такий: потрібно повторити одинаковий рисунок багато разів.



**Роздивись, як гарно прикрашені вироби,  
створені народними майстрами.**



**Загадка.** Роздивись орнаменти та знайди частини, з яких вони складені.



**Вправа.** Спробуй вирізати з паперу смужку орнаменту.





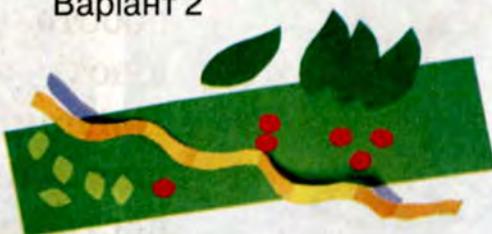
## Секрети чарівниці Гармонії

Виготов зáкладку для книжки або вітальну листівку та прикрась орнаментами. Застосуй аплікацію та витинанку. Розмісти орнамент так, щоб підкреслити форму виробу.

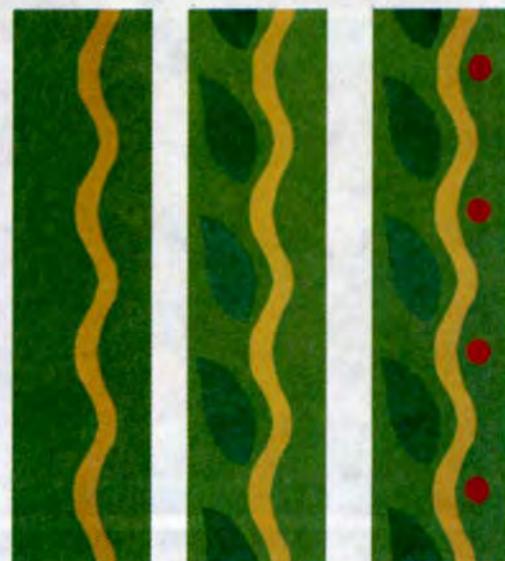
Варіант 1



Варіант 2



Варіант 3



## Поради чарівниці Гармонії

Знайди орнаменти, які є на речах у тебе вдома.

## Тема 31

### ВЕСНЯНА ХУСТИНА



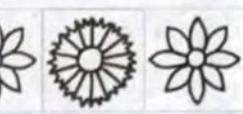
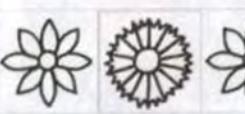
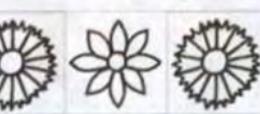
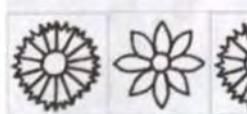
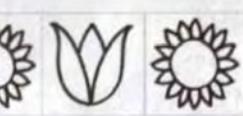
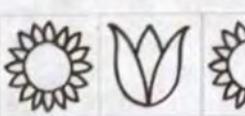
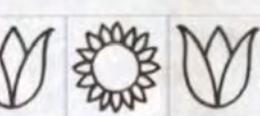
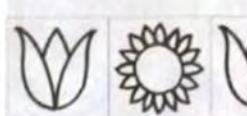
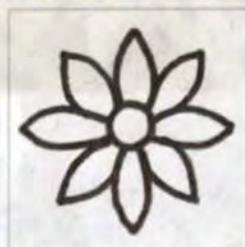
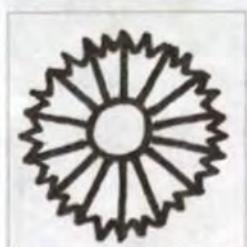
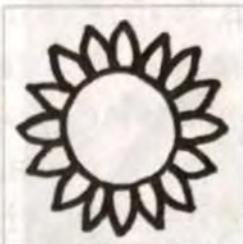
Створювати й прикрашати різні вироби — це цікава робота. Для цього митці вигадують візерунки, орнаменти. Поглянь, як вишукано прикрашені ними наповнені весняним настроєм хустини.



## Роздивися природні мотиви в одязі й тканинах.



Як ти вважаєш, що найкраще зобразити на весняній хустині? Мабуть, доречними будуть квіти та листочки. Спробуймо для складання орнаменту спростити їх форму.



**Вправа.** Спробуй самостійно намалювати квіти та листочки до весняного орнаменту.





## Секрети чарівниці Гармонії

Намалюй хустину, прикрашену весняними квітами та листочками. Орнамент розмісти по краях хустини, а візерунок — посередині або в одному з кутків.

### Варіант 1



### Варіант 2



## Поради чарівниці Гармонії

Розкажи, якими візерунками та орнаментами тобі хотілося б прикрасити свій одяг.



## Тема 32

### НАРОДНІ ІГРАШКИ



Ти вже знаєш, що народні майстри виготовляють речі надзвичайної краси.

Подивись, які чудові іграшки вони майструють з дерева, соломи, тканини, глини.





За давніми повір'ями, глиняні свистунці оберігають дітей від усіляких негараздів.

Поглянь, яких веселих пташок, баранців, коників створили майстри.



Подивись, як можна незвично і легко зобразити звичайних тварин.



**Вправа.** Спробуй вигадати та виконати різні види декору з пластиліну.





## Секрети чарівниці Гармонії

Зліпи з пластиліну веселу пташку або якусь іншу тваринку. Прикрась її орнаментами.

### Варіант 1



### Варіант 2



### Варіант 3



## Поради чарівниці Гармонії

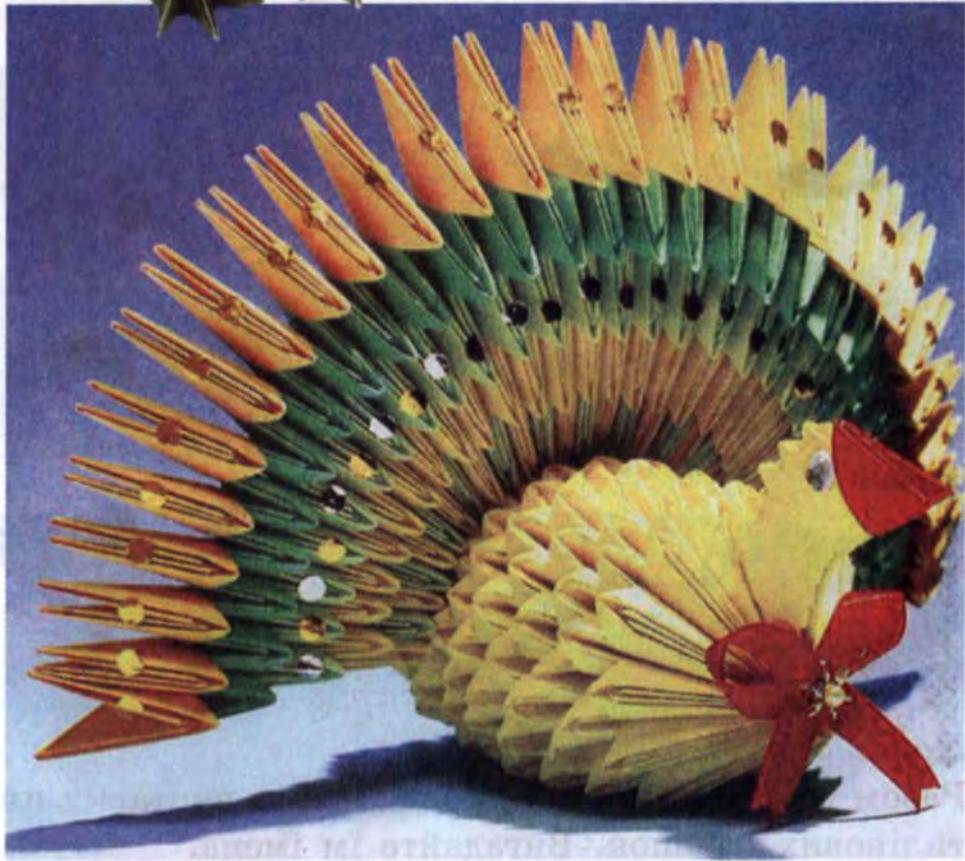
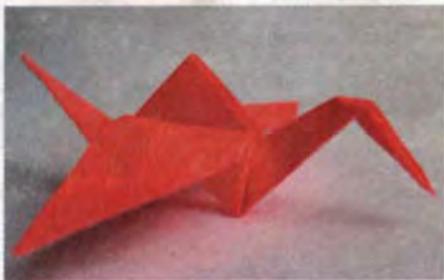
Разом із однокласниками влаштуйте виставку пластилінових іграшок. Вигадайте їм імена.



## Тема 33

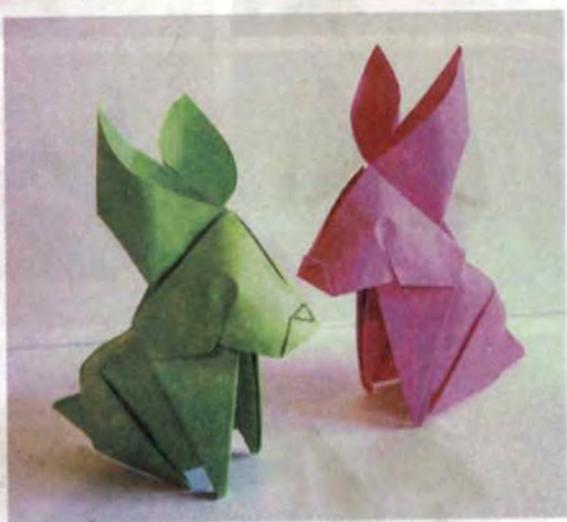
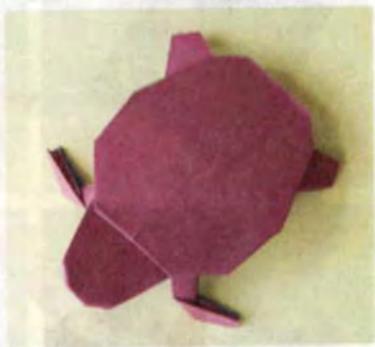
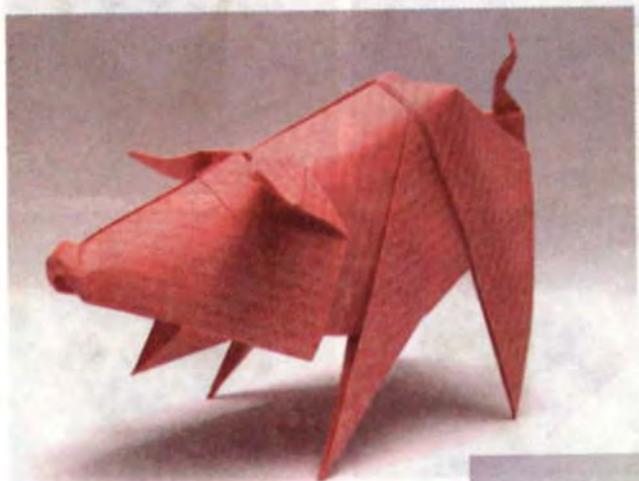
# ПАПЕРОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Люди створюють дивовижні паперові іграшки. Це — **оригамі**. Роздивись іграшки з паперу. Які з них тобі сподобалися?

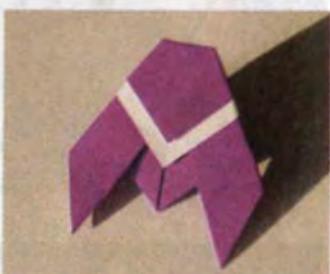
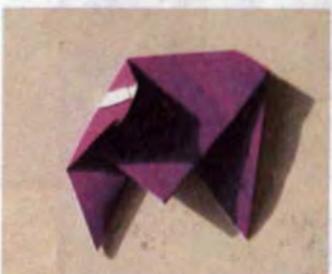
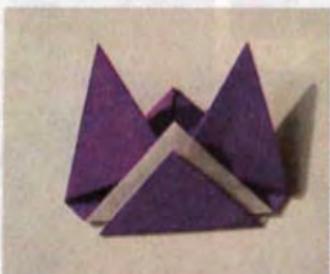
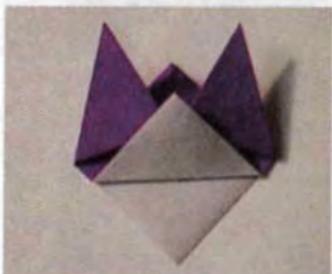
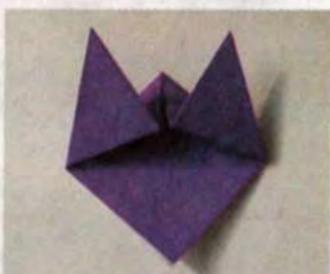
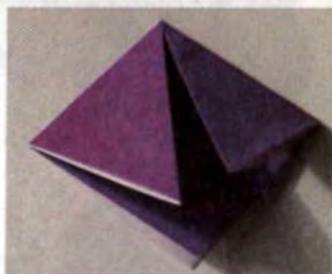
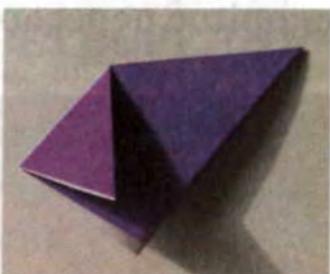
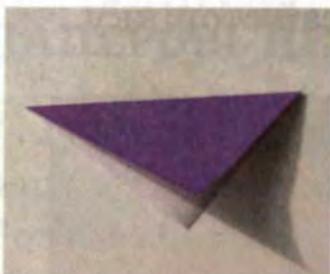




Хочеш навчитися робити такі іграшки? Тоді скоріше перегортай сторінку.

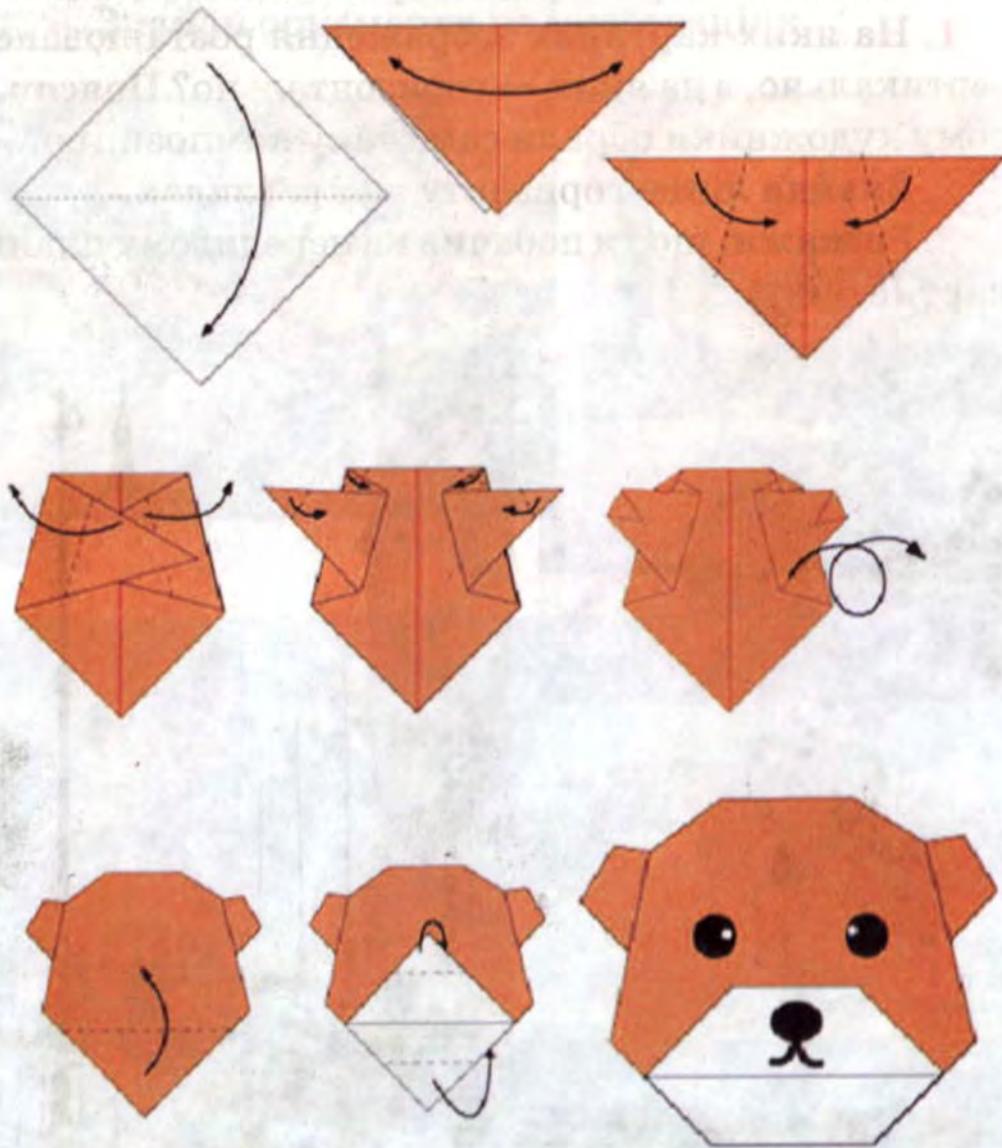


Роздивись, як складають дивовижні оригамі.





**Секрети чарівниці Гармонії**  
Створи паперову іграшку-оригамі.  
Склади ведмедика з паперу можна так.



### Поради чарівниці Гармонії

Подумай, яку іграшку з паперу можна зробити, щоб подарувати друзям.

## Тема 34

### ПЕРЕВІР СЕБЕ

Роздивися твори образотворчого мистецтва.

1. На яких картинах зображення розташоване вертикально, а на яких — горизонтально? Поясни, чому художники обрали саме таку композицію.
2. Знайди лінію горизонту на краєвидах.
3. Розкажи, що ти побачив на передньому плані картин.



**4.** На яких картинах переважають споріднені кольори?

**5.** Пофантазуй: який настрій передають живописні картини?

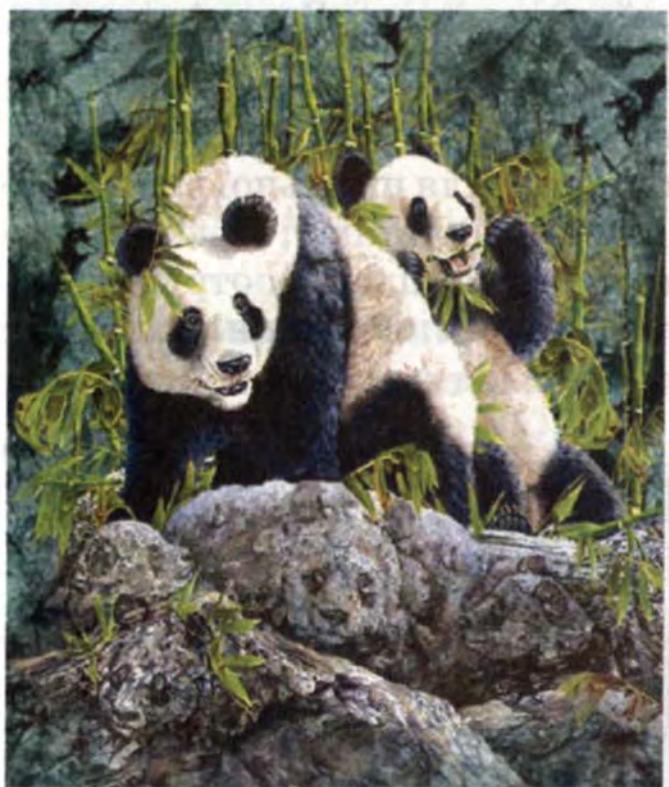
**6.** Знайди орнаменти на ілюстраціях.



**7. Порівняй малюнки. Знайди між ними сім відмінностей.**



**8. Розгадай загадки художника та знайди на картинах усіх зображених там тварин.**



## Тема 35

### ГОТУЄМО ХУДОЖНЮ ВИСТАВКУ

Ми з тобою довго мандрували стежинками країни Образотворчого мистецтва. Тепер ти вмієш бачити і розуміти красу та зображені її.

Підготуй свої малюнки для шкільної виставки. Аби вони виглядали виразнішими, їх необхідно художньо оформити. Для цього потрібно виготовити спеціальні рамки. Розміри, матеріал і колір рамки залежать від самого малюнка.



## СЛОВНИЧОК

Пригадай, про які нові слова тобі розповідала чарівниця Гармонія з країни Образотворчого мистецтва.

Прочитай і поясни, як ти розумієш їх значення.

**Акварель, аплікація**

**Бáрви**

**Витинáнка, відтінок, візерунок, вертикальний Гармонія, горизонтальний, графіка, гуаш**

**Декор**

**Живóпис**

**Картíна, кóлір, композиція, краєвид, крейда**

**Лінія, лінія горизонту, ліплення**

**Малюнок, монотíпія**

**Об'éм, оздоблення, олівець, орнамент**

**Палітра, папíр, пénзель, пластилін, пляма**

**Рózmір**

**Скульптура, стéка, силуэт**

**Фárба, фíгúра, фломáстер, форма**

**Худóжник**

**Штрих**



Мешканці країни Образотворчого мистецтва бажають тобі веселих і цікавих літніх канікул, яскравих і незабутніх вражень!

До зустрічі на мистецьких стежинках у 2 класі!

## Зміст

### ВІДТВОРЕННЯ ПРОСТИХ ФОРМ ЛІНІЕЮ, ПЛЯМОЮ, В ОБ'ЄМІ

<b>Тема 1.</b> Куди ведуть мистецькі стежинки? .....	4
<b>Тема 2.</b> Диво-іграшки .....	8
<b>Тема 3.</b> На чарівній галевині.....	12
<b>Тема 4.</b> У світі тварин.....	16
<b>Тема 5.</b> Цікаві подорожі .....	20
<b>Тема 6.</b> Святкові прапорці .....	24
<b>Тема 7.</b> Виразні силуети .....	28
<b>Тема 8.</b> Об'ємні форми.....	32

### ЕЛЕМЕНТАРНІ ЗАСОБИ КОМПОНУВАННЯ ПРОСТИХ ФОРМ

<b>Тема 9.</b> Знайомство з Композицією .....	36
<b>Тема 10.</b> Краєвид із деревом .....	40
<b>Тема 11.</b> Родина кольорів .....	44
<b>Тема 12.</b> Веселкові барви .....	48
<b>Тема 13.</b> Метелик-чарівник .....	52
<b>Тема 14.</b> Знайомство з Декором .....	56
<b>Тема 15.</b> Зимові витинанки.....	60
<b>Тема 16.</b> Перевір себе .....	64

### ЗОБРАЖЕННЯ ОСНОВНИХ ФОРМ ТА ЇХНІХ ЧАСТИН У ГРАФІЦІ ТА ЖИВОПИСІ

<b>Тема 17.</b> Казкова фортеця.....	68
<b>Тема 18.</b> На пташиному подвір'ї .....	72
<b>Тема 19.</b> Секрети форми .....	76
<b>Тема 20.</b> Пригоди лінії та плями .....	80
<b>Тема 21.</b> Зимоватиша .....	84
<b>Тема 22.</b> Кольорові враження.....	88
<b>Тема 23.</b> Кольори природи .....	92
<b>Тема 24.</b> Весняні кольори .....	96
<b>Тема 25.</b> Диво-дерево .....	100



## ЦЛІСНІСТЬ ФОРМИ У СКУЛЬПТУРІ ТА АРХІТЕКТУРІ

Тема 26. Бджілка-трудівниця .....	104
Тема 27. Жар-Птиця.....	108
Тема 28. Веселі клоуни.....	112
Тема 29. Дім, у якому я живу .....	116

## СТИЛІЗУВАННЯ ТА ОРНАМЕНТАЛЬНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ФОРМ У ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ

Тема 30. Секрети орнаменту.....	120
Тема 31. Весняна хустина .....	124
Тема 32. Народні іграшки.....	128
Тема 33. Паперові перетворення .....	132
Тема 34. Перевір себе .....	136
Тема 35. Готуємо художню виставку .....	140
Словничок .....	141

У підручнику використано репродукції картин художників:

С. Андерсона, Д. Анненкова, Л. Бакста, В. Бастирика, В. Бахтіна, О. Белашова, П. Бонара, С. Бородуліна, Г. Буравльової, К. Валеєвої, С. Васильківського, Х. Вішарда, М. Гайдерова, С. Гарднера, В. ван Гога, А. Гомес Комоніана, Ж. Гордіної, М. Глущенка, О. Дідика, В. Долинського, Г. Доре, В. Драчинського, А. Дюрера, Е. Ерла, А. Ефра, В. Западлика, Ю. Затьори, Х. Зацької, Д. Золона, А. Зражевського, К. Каваларі, В. Кандінського, У. Карлі, Б. Кеннеді, В. Коровіна, Р. Клірфолда, М. Кліма, С. Кука, Х. Кульські, О. Курковської, О. Куцук, Кр. Лассена, Е. Мане, В. Маркова, Ю. Мацика, К. Моне, М. Морськоватих, О. Меншикової-Костюкевич, О. Михайлова, С. Паніна, Е. Панова, Ф. Панка, П. Пікассо, Є. Пирога, М. Примаченко, Д. Раста, А. Рибіної-Єгорової, Р. Романова, О. Саврасова, Ф. Свана, А. Сислея, Д. Твіші, Б. Фокса, О. Фролова, Ю. Шевчука, Т. Шум, В. Ханова, К. Харта.

Джерела: журнали «Образотворче мистецтво», «Мистецтво та освіта», «Артанія», «Культура та життя», а також всесвітня мережа Інтернет.

## **Відомості про стан підручника**

№	Прізвище та ім'я учня	Навчальний рік	Стан підручника		Оцінка
			на початку року	в кінці року	
1					
2					
3					
4					
5					

**Навчальне видання**

**КАЛІНІЧЕНКО Олена Василівна  
СЕРГІЄНКО Вікторія Володимирівна**

## **ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО**

**Підручник для 1 класу  
загальноосвітніх навчальних закладів**

**Рекомендовано Міністерством освіти і науки,  
молоді та спорту України**

**ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО**

**Обкладинка А. Віксенка**

**Фотографії А. Віксенка, І. Красуцького**

**При оформленні обкладинки використано репродукції художніх робіт**

**У. Карлі та Ф. Панка**

**Редактор І. Красуцька**

**Художній редактор О. Калініченко**

**Технічний редактор Л. Алєніна**

**Формат 70×100<sup>1</sup>/<sub>16</sub>. Ум. друк. арк. 11,7 + 0,33 форзац.  
Обл.-вид. арк. 12,4 + 0,55 форзац. Наклад 204 650 прим.  
Зам. № 12-05-0302.**

### **ТОВ «Видавничий дім «Освіта»**

**Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,  
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції»**

**Серія ДК № 4073 від 26.05.2011 р.**

**Адреса видавництва: 03057, Київ, вул. О. Довженка, 3  
Наш сайт: [www.osvita-dim.com.ua](http://www.osvita-dim.com.ua)**

**Віддруковано з готових діапозитивів  
ТОВ «ПЕТ»**

**Св. ДК № 3179 від 08.05.2008 р.  
61024, м. Харків, вул. Ольмінського, 17.**